

Stratégia podpory rozvoja dobrovoľníctva obce Veľká Lomnica

Príprava: Mgr. Miroslava Langerová, PhD.

Obdobie stratégie: 2022– 2026

V Košiciach, 6.09. 2021

OBSAH

Úvod

1. Vymedzenie základných pojmov
2. Analytická časť
3. Stratégia podpory rozvoja dobrovoľníctva

Záver

Úvod

Dobrovoľníctvo je spoločenský fenomén. V Prešovskom kraji je často dobrovoľníctvo veľmi podceňované a to z toho dôvodu, že ide o najchudobnejší kraj v rámci Slovenska. Kde je chudoba a nie sú naplnené základné ľudské potreby, je často obtiažnejšie motivovať ľudí k dobrovoľníctvu. V Košickom kraji sa však ukázalo ako veľmi efektívna cesta podpora dobrovoľníctva práve motiváciou k teplému jednu, šatstvu, či pomoci so vzdelaním detí. Z toho dôvodu sme posledných 18 mesiacov pracovali na tom, aby sme podobný systém preklpili aj do niektorých obcí v Prešovskom kraji. Ide o obce, kde je aj výrazná marginalizovaná menšina, ktorú je možné taktiež zapojiť do rozvoja dobrovoľníctva celej obce.

Dobrovoľníctvo sa dotýka celej našej spoločnosti. Mladým ľuďom dodáva potrebnú prax, skúsenosti, či zručnosti. Ľuďom v zrelom veku dodáva potrebný pocit zadosťučinenia, keď samotný pracovný proces neprináša naplnenie, seniorom dodáva pocit vážnosti a dôležitosti, či užitočnosti.

Dobrovoľníctvo sa okrem rôznych cieľových skupín nachádza aj v rôznych sférach. Na Slovensku je množstvo skvelých príkladov obcí a miest, kde pri sebe paralelne funguje športové, kultúrne, environmentálne či sociálne dobrovoľníctvo.

Veľká Lomnica je obcou, v ktorej je veľký potenciál rastu dobrovoľníctva a to najmä v oblasti dobrovoľníctva marginalizovaných skupín obyvateľstva. Táto obec má veľkú časť obyvateľstva rómskeho pôvodu a ľudia, ktorí sú nerómskeho pôvodu, sú často chatári, ktorí do tejto oblasti chodia na rekreáciu a za športom a je u nich menej pravdepodobné, že by sa v čase, keď prídu oddychovať na svoju rekreačnú nehnuteľnosť, zapájali do dobrovoľníctva obce.

Do popredia sa tu dostáva práve dôraz na environmentálnu oblasť dobrovoľníctva, a to hlavne kvôli tomu, že ide o vstupnú obec do Vysokých Tatier z okresu Kežmarok, pričom každý návštevník musí prejsť krížom cez celú obec, aby sa ocitol v srdci Tatier.

Samozrejme, v rámci environmentálnych aktivít s rómskou komunitou ide ruka v ruku aj sociálna oblasť dobrovoľníctva a rozvoj samotných zručností miestnych Rómov. Veríme, že práve táto stratégia, ktorá sa opiera o reálne dostupné poznatky, bude východiskom pre ďalšiu efektívnu prácu s dobrovoľníkmi v širokom spektre aktivít, ale najmä pri práci s rómskou

komunitou, ktorá je majoritou často vylúčená z dobrovoľníckych aktivít pre nevhodnú interpretáciu príležitostí pred samotnou komunitou.

O tom, že podpora dobrovoľníctva je reálna na celom Slovensku, svedčia aj tieto fakty:

- V roku 2011 bol prijatý zákon NR SR č. 406/2011 Z.z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Vláda SR vo svojom programovom vyhlásení v roku 2012 uviedla zámer podporovať rozvoj dobrovoľníctva.
- V roku 2013 bol v nadväznosti na Uznesenie vlády SR č. 68, bod C.15 navrhnutý Program podpory dobrovoľníctva a dobrovoľníckych centier
- V uznesení vlády sú definované nasledujúce oblasti podpory rozvoja dobrovoľníctva na Slovensku:
 1. Dobrovoľníctvo ako súčasť celoživotného vzdelávania
 2. Podpora inkluzívneho dobrovoľníctva
 3. Jednotný záchranný systém postavený na spolupráci profesionálov a dobrovoľníkov
 4. Výskum dobrovoľníctva
 5. Infraštruktúra dobrovoľníctva
 6. Propagácia a osвета v oblasti dobrovoľníctva

Jasným trendom v dobrovoľníctve, ktorý predpovedajú viacerí odborníci, je nejednoznačnosť dobrovoľníctva a jeho vlastné definície v rôznych oblastiach sveta. Znamená to, že dobrovoľníctvo sa podľa mentality, štruktúry obyvateľstva či aktivít vykonávaných na danom území, môže vnímať odlišne. Aj z toho dôvodu je potrebné vytvorenie stratégie, aby sme v našej mestskej časti vnímali dobrovoľníctvo rovnako a spoločnými silami sa dokázali pričiniť o jeho rozvoj.

1. Vymedzenie základných pojmov

Teoretickejšia časť stratégie nie je zbytočne rozsiahla, definuje iba najzákladnejšie pojmy, ktoré sa týkajú oblasti environmentálneho a sociálneho dobrovoľníctva. Je potrebná z toho dôvodu, aby sme v praktickej časti stratégie jednotne chápali pojmy súvisiace s dobrovoľníctvom a environmentálnou oblasťou.

Za **dobrovoľníctvo** sa vo všeobecnosti považuje neplatená, uvedomelá činnosť, ktorá je vykonávaná z vlastnej vôle, v prospech druhých ľudí, zvierat, v prospech životného prostredia, alebo svojej komunity.

Dobrovoľník je človek, ktorý bez nároku na finančnú odmenu venuje svoj čas, svoje schopnosti, vedomosti, energiu v prospech iných ľudí alebo spoločnosti.

Neformálne dobrovoľníctvo je neplatená pomoc jednotlivca susedom, kamarátom, obci, prírode. Je vykonávaná spontánne, často aj ako voľno časová aktivita. Zvyčajne má vzájomne prospešný charakter. Ide však iba o individuálne aktivity, ktoré nie sú nijak formálne zastrešené.

Formálne dobrovoľníctvo je naproti tomu organizovaná neplatená práca prostredníctvom skupín, klubov, organizácií, ale aj orgánov samosprávy v prospech ostatných ľudí či spoločnosti. Ide jednorázové, ale aj pravidelne sa opakujúce aktivity, či podujatia, ktoré majú svojho organizátora.

Dobrovoľnícky program je označením pre komplex aktivít zameraných na riadenie dobrovoľníkov v konkrétnej organizácii, firme, komunite, či samospráve. Pozostáva najmä z týchto etáp:

- Zistenie potrieb v danej problematike, v ktorej sa dobrovoľnícky program ide realizovať.
- príprava programu na základe reálnych potrieb,
- nábor dobrovoľníkov,
- pohovor s dobrovoľníkom,
- príprava dobrovoľníka,
- vlastná dobrovoľnícka činnosť,

- hodnotenie programu.

Environmentálne aktivity sú také, ktoré dbajú na životné prostredie a jeho udržiavanie, či zlepšovanie podmienok životného prostredia: pôdy, vody, živočíchov, rastlín, či odstraňovanie odpadu a revitalizácia území.

Environmentálna výchova je výchova k sebavedomému a zdravého vzťahu žiaka k prírode a životnému prostrediu. Prostredníctvom formálnych aj neformálnych metód vzdelávania má za cieľ vychovať takých jedincov, ktorí sa správajú k životnému prostrediu zodpovedne, snažia sa o jeho udržateľnosť a rozvoj.

Výchova k dobrovoľníctvu je forma vzdelávania, pri ktorej je možné praktickými ukážkami dobrovoľníckych činností ukázať žiakom dobrovoľníctvo a jeho oblasti, pričom sa v budúcnosti môžu sami rozhodnúť, či sa dobrovoľníctvu budú venovať.

Štátny vzdelávací program je súbor predmetov a počtov povinne odučených hodín v danom predmete pre každý ročník základnej a strednej školy počas školského roka. Tento program je nemenný a rozsah týchto hodín v jednotlivých predmetoch si nesmie škola znižovať.

✓ **Školský vzdelávací program** súbor hodín v každom ročníku, ktorý si môže škola sama určiť, tým sa jednotlivé triedy v súčasnosti členia na počítačové, prírodovedné, matematické, športové a podobne. Každý ročník má určený rozsah hodín, ktoré je povinný zaplniť vyučovaním (nie je možné, aby ich nezaplnil), avšak je na rozhodnutí vedenia jednotlivej základnej školy, akými predmetmi doplní tento stav voliteľných hodín.

Sociálne dobrovoľníctvo je súborom tých dobrovoľníckych aktivít, ktoré sú upriamované priamo na ľudí, teda klientov, či poberateľov benefitov z práce dobrovoľníka. Môže ísť o dobrovoľníctvo v rôznych sociálnych zariadeniach, školách, ale taktiež aj terénne dobrovoľníctvo, či komunitné dobrovoľníctvo.

Seniorské dobrovoľníctvo je typ dobrovoľníctva, ktoré je realizované seniormi, teda ľuďmi nad 60 rokov veku. Môže ísť z ich strany o akýkoľvek druh aktivity, ktorou pomáhajú mestskej časti, organizáciám, školám, či iným inštitúciám nachádzajúcim sa v mestskej časti.

Vykonávať sa môže individuálne, alebo aj skupinovú formou v rámci organizovaných aktivít klubov dôchodcov.

2. Analytická časť

V tejto časti by sme chceli stručne zhrnúť výskum, ktorý sa v roku 2015 a v roku 2020 vykonával v celom Košickom kraji ako podnet na tvorbu stratégie podpory rozvoja dobrovoľníctva v celom Košickom kraji. Napriek tomu, že obec Veľká Lomnica sa nachádza v Prešovskom kraji, tento kraj podobný výskum nemá a teda pre informácie nám musí poslúžiť aj vedľajší okres. Snáď najdôležitejšie je podotknúť:

- Formálnemu dobrovoľníctvu sa venujú najmä ľudia v meste a neformálnemu aj ľudia na vidieku.¹
- Do dobrovoľníctva sa viac ako z 50 % zapájajú najmä pracujúci ľudia, omnoho menej študenti a seniori.
- Najčastejší dôvod, prečo ľudia sú dobrovoľníci je fakt, že im to dáva pocit, že nie sú sebeckí.
- Za najväčšie bariéry dobrovoľníctva ľudia považujú dva aspekty a to nedostatok času a to, že ich nikto neoslovil s prosbou o pomoc.²

Záverom z tohto krajského výskumu z roku 2015 a v roku 2020 je:

„Do dobrovoľníckej práce, či už v rámci formálneho alebo neformálneho dobrovoľníctva bolo v roku 2015 posledných 12-tich mesiacoch zapojených 40,98% obyvateľov Košického kraja vo veku nad 15 rokov a v roku 2020 už tento počet stúpol na 67 %

U formálneho aj neformálneho dobrovoľníctva prevláda dlhodobejšie a pravidelnejšie angažovanie sa. Inak povedané, kto sa raz zapojí do dobrovoľníctva, dobrovoľníkom zostáva a vykonáva ho pravidelne. Vypovedá o tom aj veľmi nízky počet obyvateľov Košického kraja, ktorí prekážku v dobrovoľníctve „predchádzajúca zlá skúsenosť s dobrovoľníckou prácou“ zaradili na posledné miesta v rámci bariér dobrovoľníctva.“

¹ Fakt, že formálnemu dobrovoľníctvu sa viac venujú ľudia v meste, je jedným z pilierov, prečo potrebujeme stratégiu dobrovoľníctva. Chceme, aby naši obyvatelia nadobudli oprávnení pocit, že nám spoločne záleží na tom, aby formálne dobrovoľníctvo dostalo svoju hodnotu a aby vedeli obyvatelia, že si ich ako dobrovoľníkov všímame, vážime a počítame s nimi pri spoločnej starostlivosti o veci verejné.

² Práve na túto najväčšiu bariéru chce stratégia nadviazať a nájsť spôsob, aby mali obyvatelia mesta jednoznačne pocit, že ich o pomoc žiadame, že adresne o nich vieme a sme im vďační za každú pomoc. Chceme sa vyhnúť iba anonymným letákom, ale skôr osobnému kontaktu. Aby bolo zrejmé, že spolu s vedením mestskej časti si obyvatelia budujú svoje prostredie, vzťahy, komunitu.

K tomuto záveru môžeme doplniť iba toľko, že úroveň formálneho dobrovoľníctva sa za pár rokov výrazne zvýšila. Svedčí o tom aj fakt, že Košice mali titul Európskeho hlavného mesta dobrovoľníctva a teda ich kandidatúra bola úspešná.

V rámci východiskovej pozície obce Veľká Lomnica, môžeme v tejto časti stratégie uviesť:

- Obec pre svojich obyvateľov nepripravuje dobrovoľnícke aktivity, v súčasnosti v obci nie sú dobrovoľnícke programy ani jednorázové dobrovoľnícke príležitosti
- Obec má v rómskej komunite komunitné centrum, v ktorom jedinom sa odohrávajú dobrovoľnícke programy. Výrazným v tejto obci je najmä program Omam.
- Obec má vysokú mieru extravilánu obce, ktorá slúži rekreantom, chatárom, chalupárom, dovolenkárom, ktorí si v čase, keď využívajú svoje nehnuteľnosti, skôr investujú čas do svojich vlastných pozemkov.
- Obec má množstvo podnikateľov v oblasti cestovného ruchu, ktorí by mohli dať podnety na atrakcie v cestovnom ruchu a na jednorázové dobrovoľnícke aktivity by tak obec po vyhodnotení podnetov mohla prizývať obyvateľov. Jednorázové aktivity by sa dali realizovať aspoň dvakrát do roka a to v júni počas Našeho mesta spoločnosti Pontis a počas Týždňa dobrovoľníctva, ktoré organizuje Prešovské dobrovoľnícke centrum.
- Obec má možnosť taktiež motivovať komunitné centrum aby si počas Týždňa dobrovoľníctva v septembri taktiež priamo v komunite vytvorili aktivitu, upratali okolie, zveľadili spoločné časti, či nasadili bylinky, vytvorili recyklované herné prvky pre deti a podobne. .
- Obec v rómskej komunite podporuje aj mobilné maringotky a ich inštaláciu na pozemkoch v blízkosti komunitného centra. V nich je možné prostredníctvom dobrovoľníkov celoročne realizovať aktivity pre komunity. Najmä doučovanie deti, aktivity Omam, či tvorivé dielne, dramatické krúžky.
- S DCKK v roku 2022 nainštalujeme vo Veľkej Lomnici jeden drevený domček, ktorý bude slúžiť pre najmenšie deti z komunity a hry a aktivity k základným zručnostiam.
- Dobrovoľníctvo v obci, napriek tomu, že ide o podtatranskú obec, sa z nášho pohľadu nelíši oproti iným obciam, ktoré nie sú v tak vyhľadávanom regióne ako sú Vysoké Tatry. Vo Veľkej Lomnici panuje totiž atmosféra klasickej obce, úplne iná ako v čisto turistickej destinácii Stará Lesná, aj keď sú od seba iba tri kilometre. Z toho dôvodu je

možné aj rómskych, aj nerómskych dobrovoľníkov, podobne ako to robíme aj v iných oblastiach Košického či Prešovského kraja, motivovať na celodňové aktivity priamo vo Vysokých Tatrách. Celé rodiny nám vedia prísť pomôcť pri revitalizácii tatranských lesov, či pri výsadzbe nových stromov, alebo pri inom environmentálnom projekte, ktorých je v Tatrách nespočetne. Pre deti by sa vytvorili aktivity a pre všetkých účastníkov by bol pripravený chutný guláš, alebo čokoľvek iné.

- V rámci projektu Od BBS po KRedo sme zistili, že v tejto komunite je viacero nadšených dobrovoľníkov, ktorým je potrebné sa z dlhodobého hľadiska venovať a môžu byť skvelým príkladom pre celú komunitu. Aby sme sa nemuseli orientovať na to, či pre nich DCKK vytvorí aktivity, mohol by im pravidelne ponúknuť dobrovoľnícke aktivity obecný úrad, alebo je možné komunikovať aj s vysokohorskými chatami, či by nepotrebovali k aktivitám svojich chat motivovaných dobrovoľníkov.
- Okrem toho je potrebné podporovať seniorské dobrovoľníctvo, pretože v intraviláne obce žije prevažná časť seniorov. Medzi bývalými učiteľmi, sociálnymi pracovníkmi, zdravotníkmi by sa určite našli aj dobrovoľníci, ktorí by voľný čas na dôchodku venovali voľnočasovým aktivitám rómskych detí, či akejkol'vek mládeží v obci. Taktiež sa v tejto obci nachádza aj domov seniorov a vitálnejší dôchodci môžu pomáhať svojej obci pri rôznych zbierkach, jarmokoch, či dobročinných trhoch.

Na to, aby sa tento systém podarilo vytvoriť a cieľ stratégie naplniť, je potrebné, aby boli prepojené priame aktivity v teréne, s vhodným marketingom, spoluprácou so školami, firmami a organizáciami a vzdelávaním všetkých zainteresovaných partnerov.

3. STRATÉGIA PODPORY ROZVOJA DOBROVOĽNÍCTVA NA ÚZEMÍ OBCE VEĽKÁ LOMNICA

Cieľom stratégie je navrhnuť systém podpory rozvoja dobrovoľníctva v obci Veľká Lomnica v rokoch 2022 do 2026, teda na najbližších päť rokov s dôrazom na reálnu východiskovú situáciu.

Systém, ktorý na najbližších päť rokov navrhujeme, reflektuje aktuálny stav v oblasti dobrovoľníctva v obci.

- Vychovať obyvateľov obce, aby si vytvorili infraštruktúru cestovného ruchu, aby u nich návštevníci nielen boli ubytovaní, ale vedeli aj tráviť čas počas dňa, čo znamená, že nielen využijú atrakcie, ale taktiež prinesú do obce tržby v stravovaní. Tieto návrhy by mali obci dať samotní hoteliéri, ktorí by priamo od svojich ubytovaných hostí vedeli zistiť, čo by uvítali priamo v obci.
- Vychovať hotelierov, aby podporovali dobrovoľníctvo. Čím viac sa zvýši turistická atraktivita obce, tým viac to prospeje aj vitalite miestneho hoteliérstva.
- Podporovať marketing obce prostredníctvom aktívnych občanov
- Podporovať komunitné centrum, už teraz fungujúcu sieť dobrovoľníkov v komunite, ďalej podporovať BBS, motivovať komunitu aby chodila pomáhať v rámci dobrovoľníctva aj do samotných Vysokých Tatier, naďalej rozvíjať možnosti komunity na aktivity – domčeky, maringotky, a iné, pokiaľ je vidieť, že komunita ich naozaj efektívne využíva.
- Podporovať program Omam, poprípade im zabezpečiť aj benefity za ich prínosy pre komunitu – napríklad vstup do nejakého hotelového wellnes, večera v niektorom z podnikov v obci a podobne. Obec by mala podporovať rozvoj rómskej komunity, pretože iba vďaka tomu, že tu sú realizované dobrovoľnícke aktivity a pracuje sa systematicky s komunitou, má obec veľkú expanziu apartmánov, hotelov, domov a bytových domov.
- Vytvoriť so seniormi systém seniorského dobrovoľníctva, ktoré by bolo založené najmä na komunitných aktivitách v prostredí ich domovov, či voľnočasových aktivitách pre deti buď v prostredí tatranskej prírody, alebo v zimnom období v priestoroch obecného úradu, alebo pred úradom, či na námestí v rámci benefičných akcií.

Záver

Táto stratégia má za hlavný cieľ najmä na roky 2022 až 2026 stanoviť, že sa pravidelne v obci budú organizovať dobrovoľnícke podujatia a bude sa podporovať komunitné dobrovoľníctvo, seniorské dobrovoľníctvo a dobrovoľníctvo marginalizovaných skupín.

Veľká Lomnica je špecifická obec, pretože kedysi to bola prevažne rómska obec a v súčasnosti je plná luxusných apartmánov a bohatých návštevníkov. Z toho dôvodu je potrebné, aby aj obec podporila rozvoj komunity, keďže každá obec je iba taká silná, ako je silný jej najslabší článok. Je potrebné Rómov zapájať do diania v obci a spoločne aj pripravovať a realizovať benefičné aktivity, vystúpenia, koncerty, aby ako krásna podtatranská obec ožila.

„Projekt „Od BBS po KREDO“ je podporený z programu ACF Slovakia, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu EHP 2014-2021. Správcom programu je Nadácia Ekopolis v partnerstve s Nadáciou otvorenej spoločnosti Bratislava a Karpatskou nadáciou“.